

Neerwaartse trend in derogatiedeelname ligt voor

Rekenen aan dee

Vorig jaar zag één op de tien melkveehouders af van derogatie. De graslandnorm van tachtig procent is met name voor intensieve bedrijven een blok aan het been. Voor het gros van de veehouders blijft derogatie aantrekkelijk, maar de nieuwe melkveewet doet de animo geen goed. Mestdeskundigen zijn het niet eens over het effect op het aantal derogatieaanvragen.

tekst **Tijmen van Zessen**

Nederland kreeg vorig jaar derogatie onder de voorwaarde dat derogatiebedrijven minimaal tachtig procent van het areaal als grasland zouden gebruiken. Wie daaraan niet voldeed, kreeg geen toestemming om meer dierlijke mest uit te rijden dan de standaardnorm van 170 kilo stikstof per hectare. Voorheen lag het percentage verplicht grasland nog op zeventig procent. De aanscherping van de regels kwam op het moment dat het groei-seizoen al was begonnen. Veel veehouders moesten het bouwplan omgooien.

Hogere voerkosten

Melkveehouders hebben nog tot 1 februari de tijd om te beslissen of ze voor 2015 derogatie willen aanvragen. Vorig jaar kwam het totaal aantal bedrijven dat vroeg om derogatie uit op 19.211, ruim negen procent minder dan het jaar ervoor (tabel 1). Accountantskantoor ABAB voorziet dit jaar eerder

Vlamingen krijgen derogatie op perceelsniveau

Derogatie is niet alleen een Nederlands issue. Ook in Vlaanderen kunnen landbouwbedrijven een ruimere hoeveelheid dierlijke mest aanwenden als ze voldoen aan de randvoorwaarden voor derogatie. Het Vlaamse systeem laat echter ruimte voor meer maatwerk. Jan Halewyck is adviseur voor de Vlaamse standsorganisatie Boerenbond en vertelt hoe dat zit. 'Het grootste verschil tussen Nederland en Vlaanderen is dat Vlaamse boeren een perceelsgerichte derogatie aanvra-

gen, waar Nederlandse boeren een derogatie aanvragen als bedrijf. Vooral gemengde bedrijven met een hoog aandeel akkerbouw en groenten hebben voordeel bij een perceelsspecifieke derogatie.' Op het totale areaal van 645.000 hectare Vlaamse landbouwgrond is voor 85.000 hectare derogatie aangevraagd. In de gecombineerde opgave geven de Vlaamse landbouwers aan op welk perceel ze derogatie willen. De veehouders zijn vrij in het aantal percelen dat ze

voor derogatie opgeven. 'Dit jaar is het vooral spannend wanneer ons nieuwe mestactieplan klaar is. Waarschijnlijk niet meer vóór 15 februari, de uiterste datum waarop je in Vlaanderen derogatie moet aanvragen. Wellicht komt er pas in juni klaarheid over de invulling van de regels, dus zullen Vlaamse veehouders, net als hun Nederlandse collega's vorig jaar, al gaan bemesten zonder te weten of de regels hetzelfde zullen blijven.'

de hand en zet weidegang verder onder druk

Inname derogatie

Intensieve bedrijven met een hoog aandeel mais in het rantsoen zijn zonder derogatie mogelijk beter af

jaar	aantal bedrijven	daling/stijging (%)
2006	25.415	
2007	24.578	-3,4
2008	24.007	-2,4
2009	23.749	-1,1
2010	22.947	-3,4
2011	23.795	+3,7
2012	23.163	-2,7
2013	21.135	-8,8
2014	19.211	-9,1

Tabel 1 – Trend in deelname aan derogatie in Nederland (bron: RVO)

een lichte daling dan een herstel van het aantal derogatiebedrijven. 'Met het vastleggen van grondgebondenheid in de nieuwe Melkveewet verwacht ik dat de animo voor derogatie eerder afneemt dan toeneemt', vertelt ABAB-deskundige Erik van Gorp. 'De details van de wet zijn nog niet bekend, maar het lijkt erop dat bedrijven er baat bij hebben om zo veel mogelijk grond op papier te hebben. Met name voor intensieve bedrijven betekent dit dat derogatie minder aantrekkelijk wordt. Veel van deze bedrijven hebben vaste afspraken met akkerbouwers of loonwerkers die snijmais telen die de veehouder vervolgens jaarlijks koopt. Zelf voldoen de melkveebedrijven daarmee aan de eis van tachtig procent grasland. Vaak zijn er ook vaste afspraken over de afzet van mest op deze grond.'

Met een rekenvoorbeeld stelt Van Gorp dat deze samenwerkingsvorm dit jaar minder voordeel biedt: 'Neem een bedrijf met veertig hectare gras en tien hectare mais, dat vorig jaar dertig hectare mais liet telen door een akkerbouwer. Als deze veehouder er dit jaar vanwege de Melkveewet baat bij heeft dat die tachtig hectare volledig op papier staat, dan kan hij ervoor kiezen om het maisland van de akkerbouwer te huren. Maar daarmee voldoet hij niet meer aan de graslandnorm van tachtig procent.'

Als dit bedrijf aan derogatie mee wil blijven doen, dan heeft dit volgens Van Gorp grote gevolgen voor de hoeveelheid gras in het rantsoen. Het is de vraag of de veehouder hiermee om kan gaan. 'Waarschijnlijk stopt dit bedrijf met derogatie, ook omdat de opbrengst van maisland veel hoger ligt dan de opbrengst van grasland. Doorgaan met derogatie, en dus maisland omzetten in grasland, betekent flink hogere kosten voor het kopen van ruwvoer.'

Weidegang onder druk

Als de neerwaartse derogatiedeelname doorzet, ligt het voor de hand dat de animo voor weidegang verder onder druk komt te staan. De besparing op ruwvoeraankoop is immers het grootst bij een zo laag

Sander Vijverberg: 'Grond is beter tot waarde te brengen met akkerbouwgewassen'

In 2013 hakte Sander Vijverberg de knoop door: het aanvragen van derogatie liet hij aan zich voorbijgaan. 'We zitten niet op bergen met gras te wachten. Voor de melkkoeien hebben we met onze 44 hectare voldoende gras in het bouwplan', vertelt de melkveehouder uit Strijen. Hij heeft in totaal tachtig hectare landbouwgrond. Het aandeel grasland ligt daarmee amper boven de vijftig procent. 'Onze grond leent zich goed om akkerbouwgewassen te telen. We verbouwen naast mais ook aardappe-

len, suikerbieten en wintertarwe. Door deze gewassen te telen breng ik de grond het beste tot waarde.'

Vijverberg kan met de stikstofnorm van 170 kilo uit dierlijke mest net uit de voeten. Met een intensiteit van 13.750 kilo melk per hectare hoeft hij geen mest af te voeren, mede dankzij de deelname aan bex (bedrijfsspecifieke excretie). De veehouder past geen weidegang toe. 'Binnen zijn de koeien beter te managen en van het grasland haal ik zo hogere opbrengsten.'

mogelijk aandeel gras. Stoppen met derogatie betekent dus minder gras telen en daarmee ook minder mogelijkheden om de beweiding rond te zetten.

Toch hoeft het zo'n vaart niet te lopen, verwacht Van Gorp. 'De afweging die een veehouder maakt, is in grote mate afhankelijk van de kosten voor mestafzet en voeraankoop. Als het voer goedkoop is en de mestafzet duur, dan blijft derogatie aantrekkelijk. Want stop je met derogatie, dan betekent dat wel een fors hogere post mestafzet. De norm voor het uitrijden van dierlijke mest zakt immers van 250 kilo stikstof naar 170 kilo stikstof per hectare.'

Is er dan een break-evenpoint uit te rekenen waarop je kunt stellen dat derogatie niet meer aantrekkelijk is? Van Gorp aarzelt een moment: 'Het is een complexe rekensom, waarin nog veel meer factoren meespelen. Neem bijvoorbeeld deelname aan bedrijfsspecifieke excretie of aan de KringloopWijzer. Rantsoenen met meer snijmais komen daarin doorgaans met een lagere mestproductie uit, wat dus niet voor derogatie pleit. Bovendien kan een ingrijpende verandering in de verhouding gras en snijmais in het rantsoen grote gevolgen hebben voor de melkproductie en de vet- en eiwitgehalten van de geproduceerde melk. Anderzijds is het krachtvoer in snijmaisrijke rantsoenen vaak weer duurder.' Van Gorp benadrukt dat het voordeel van derogatie een kwestie van maatwerk is, een algemeen advies is volgens hem lastig te geven.

Korting bedrijfstoelage

Een belangrijke factor om derogatie te blijven aanvragen komt voort uit de vergroeningseisen die het Europees landbouwbeleid stelt (GLB). Bedrijven met 75 procent blijvend grasland voldoen automatisch aan de vergroeningseisen die gelden om voor een volledige bedrijfstoelage in aanmerking te komen. Met de nieuwe graslandnorm voldoen derogatiebedrijven daar automatisch aan. 'Met een korting op de bedrijfstoelage is het nog maar de vraag in hoeverre die extra voeropbrengst wat oplevert. Ook zonder derogatie kun je aan de vergroeningseisen voldoen, maar dat is een stuk lastiger. Je zult dan in elk

geval twee of drie verschillende gewassen moeten telen en vijf procent van het areaal een ecologische invulling moeten geven. Hoeveel er dan nog over is van de extra voerproductie is de vraag.'

Wiebren van Stralen, beleidsadviseur mest en mineralen voor LTO, deelt die laatste woorden van Van Gorp. 'Mijn gevoel zegt dat door die vergroeningseisen eerder een trend ontstaat naar meer grasland en beweiding dan naar intensivering en afzien van derogatie.' Maar het is in zijn ogen niet het allerbelangrijkste argument dat pleit voor derogatie. 'Derogatie biedt extra ruimte om te groeien, dat geeft de doorslag in de afweging die veel veehouders zullen maken. Een hoger aandeel grasland betekent ook meer fosfaatplaatsingsruimte. Als die ruimte er niet is, zou dit sectorbreed tientallen miljoenen euro's extra mestafzet betekenen', stelt Van Stralen.

Ook hij gebruikt een voorbeeld om zijn punt te verduidelijken. 'Stel, een bedrijf heeft honderd hectare grasland in gebruik. Afhankelijk van de grondsoort en de fosfaattoestand heeft deze veehouder een gebruiksnorm van 85, 90 of 100 kilo fosfaat per hectare. Bij een norm van 90 kilo kan hij dus 9000 kilo fosfaat kwijt. Als dit bedrijf afstapt van derogatie en 40 hectare mais teelt met een gebruiksnorm van 60, dan verliest hij door de lagere fosfaatsnorm op bouwland 1200 kilo fosfaatplaatsingsruimte. Bij een goede bex met een excretie per koe van minder dan 40 kilo fosfaat zijn dat dertig melkkoeien.'

Van Stralen adviseert veehouders om rekening te houden met zowel stikstof als fosfaat. Bedrijven die voorheen altijd zeventig procent grasland teelden en moeite hebben om dat naar tachtig procent te brengen, adviseert hij door de zure appel heen te bijten. 'Wie wil uitbreiden, kan beter kiezen voor derogatie. Uitbreiden met een norm van 170 kilo stikstof per hectare is altijd duur, of je nu grond wilt huren of mest gaat afzetten.' De beleidsadviseur verdedigt de derogatie ook uit sectorbelang. 'Als er meer grasland intact blijft, is er minder gewasbeschermingsmiddel nodig, blijft er meer organische stof in de bodem, is er meer biodiversiteit en is er minder horizonvervuiling.'